

Myšlenka a systém / Kontext a myšlenka

Důležitost filosofie zajisté nespočívá v budování mohutných systémů, o kterých má širší veřejnost v nejlepším případě jen povrchní a matné povědomí. Ale protože neexistuje jiná možnost, jak konfrontovat různé koncepce, je povinností každého tvůrce nového filosofického výkladu a nových „pozic“ a východisek vytvořit také velké soustavy, bez nichž zůstávají jeho myšlenky pouhými semeny nebo klíčovými rostlinkami, které v jiných podmínkách a okolnostech mohou vést docela jinými směry a dospět k naprosto odlišným koncům. To ovšem nikterak neznamená, že „kousky“, „zlomky“, „střípky“ rozmanitých filosofí ve skutečnosti (tj. ve společenských, politických, vědeckých atd. poměrech) nepůsobí. Právě naopak: filosofové a jejich filosofie působí převážně svými „zlomky“, „útržky“, jakoby izolovanými, z původních kontextů vytrženými „myšlenkami“. Problémem tu je povážlivá okolnost, že si toho ve své tvorbě nejsou filosofové většinou dostatečně vědomi, a že v zápalu myšlenkové tvorby jakoby příliš spoléhají na přejnou recepci posluchačů a čtenářů. V případě přednášek a tedy osobních projevů, k nimž nutně patří také gestikulace, mimika, hlasové podbarvení atd. je ovšem nebezpečí nepochopení resp. misinterpretace mnohem menší než u psaných textů, ale zdaleka nechybí naprosto. Tak se stává, že určité formule oběhnou takřka celý kulturní svět, a přitom jsou vykládány nejen nepřesně, ale dokonce svévolně a utilitárně, ať už s plným vědomím anebo se subjektivní upřímností a přesvědčeností. Docela zvláštním nebezpečím je přitom hojně se vyskytující forma působení promluvou a textem na veřejnost, kde vlastně nejvíc vůbec nezáleží na tom, co se přesně říká (může to být prostě jen nějaká obehnaná fráze, někdy i slova-signály a „kultické“ formule), zatímco rozhodující je všeobecné povědomí sounáležitosti (ať už vlastní nebo naopak cizí, až ostrakizované). Když např. Bělohradský vyzvedá roli „režimu řeči“, který disponuje „svou vlastní“ pravdou, poukazuje de facto na tuto psychologickou a sociologickou stránku; a když u toho zůstává, proviňuje se proti své vlastní filosofii (má-li jakou), neboť opravdová filosofie nikdy nemůže zůstat na pozici takto „vnějšího“ pozorovatele, nýbrž musí přijmout hozenou rukavičku (a každý „režim řeči“ je také takovou hozenou rukavičkou) a musí se s ní sám na základě svých pozic konfrontovat. Filosof nikdy nemůže zůstat pouhým pozorovatelem a komentátorem ani svých vlastních myšlenkových experimentů, nýbrž musí nejen s nimi, ale v nich a skrze ně vstupovat na kolbiště idejí, myšlenek.

(Písek, 021017-1.)